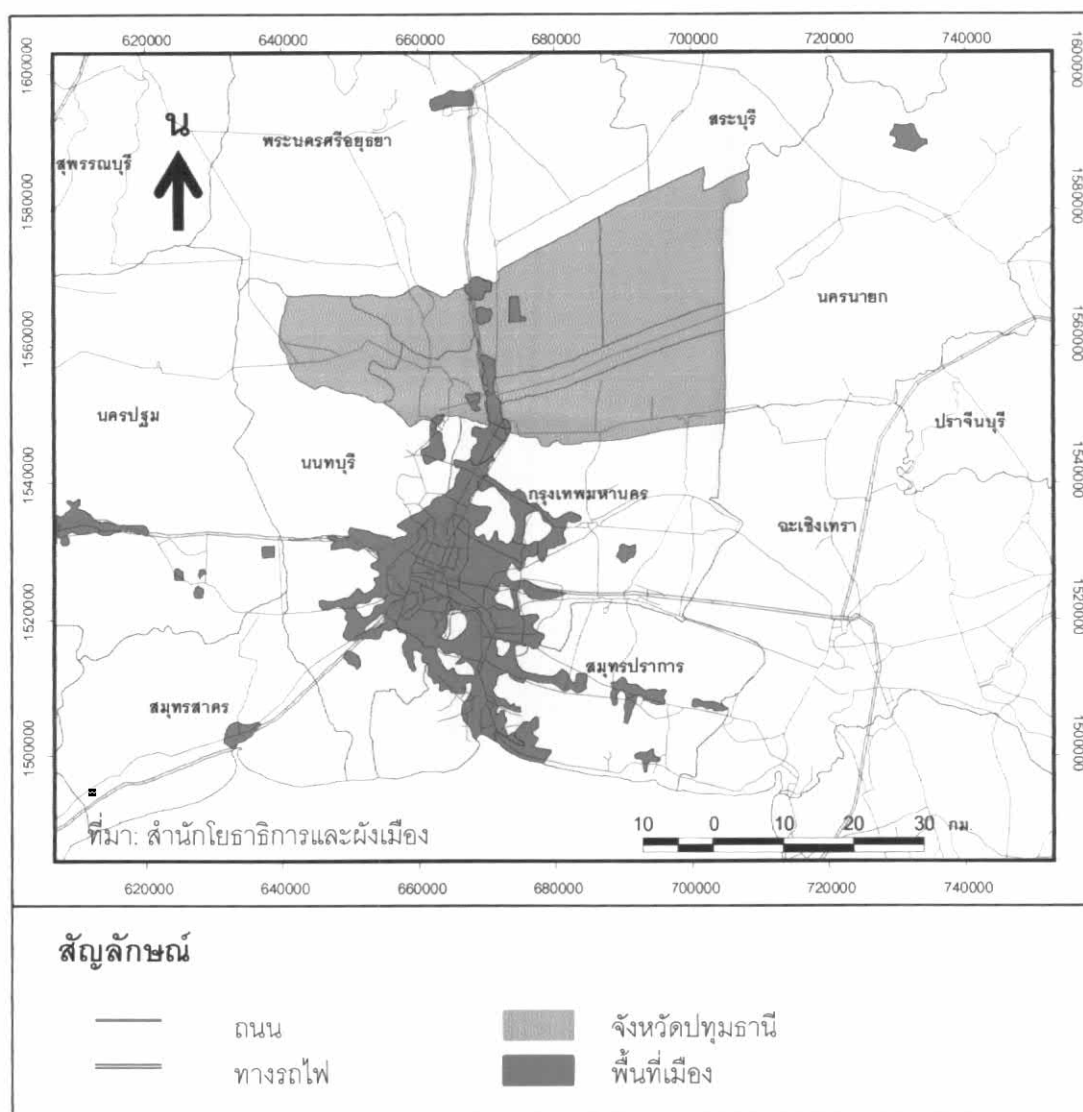

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

จังหวัดปทุมธานีซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ขยายตัวของอภิมหานครกรุงเทพ เป็นพื้นที่รองรับการเติบโตของกรุงเทพทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในพื้นที่โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญระดับประเทศ และการเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าระดับภูมิภาค พื้นที่ขยายตัวดังกล่าวซึ่งอยู่ติดกับกรุงเทพมหานครทางด้านเหนือ นั้น ปัจจุบันก็ได้กับการส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา จังหวัดปทุมธานีเป็นหนึ่งในห้าของจังหวัดปริมณฑลได้ถูกกำหนดบทบาทให้รองรับกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่กระจายออกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อให้เป็นฐานการจ้างงานของประชากรในเขตปริมณฑล และสกัดกั้นไม่ให้ประชาชนเดินทางเข้ามาทำงานและพักอาศัยในเขตกรุงเทพมหานคร ทำให้จังหวัดปทุมธานีมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูง พื้นที่ขยายตัวตามแนวนอนไปทางเหนือโดยเฉพาะบริเวณที่ใกล้กับแนวนอนสายหลักนั้น มีแหล่งอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัย การค้าและบริการเกิดขึ้นอย่างหนาแน่น ซึ่งส่งผลให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ดังกล่าวกับพื้นที่ชนบทโดยรอบ ในรูปแบบของการไหลเวียน คน สินค้า เงิน ฯลฯ

ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท และชุมชนชนบทที่แตกต่างกัน ทำให้กิจกรรมในแต่ละชุมชนที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ส่งผลให้การไหลเวียนมีรูปแบบต่างกัน เช่น โรงงานอุตสาหกรรมในเมืองต้องการวัตถุดิบทางการเกษตรจากชนบท เกิดความเชื่อมโยงระหว่างเมืองและชนบทในด้านวัตถุดิบ หรือเกษตรกรชนบทต้องการสินค้าสำเร็จรูปและบริการจากผู้ผลิตในเมือง เกิดเป็นความเชื่อมโยงระหว่างชนบทและเมืองในด้านสินค้า เป็นต้น ดังนั้นในการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่จึงจำเป็นต้องพิจารณาลักษณะของชุมชนทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม เพื่อประกอบในการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงในรูปแบบต่างๆได้

แผนที่ 4.1 พื้นที่ขยายตัวของภาคมหานคร

4.1 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดปทุมธานี

4.1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดปทุมธานีตั้งอยู่ในภาคกลาง ในเขตที่ราบกรุงเทพฯ มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านกลางจังหวัด สภาพพื้นที่เป็นตะกอนลำนํ้า มีเนื้อที่ประมาณ 1,525,856 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 953,660 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานครไปทางเหนือประมาณ 27.8 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอบางไทร อำเภอบางปะอินและอำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอหนองแค และอำเภอวิหารแค จังหวัดสระบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอบางบัวทอง อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เขตบางเขน และเขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก และอำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม และอำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี

4.1.2 ระบบโครงข่ายถนน

1) ถนนสายประธาน (Express of Free Way) ประกอบด้วย

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) เป็นทางหลวงสายประธานที่เชื่อมโยงกรุงเทพมหานครและปริมณฑล กับภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผ่านอำเภอลำลูกกา อำเภอธัญบุรี และอำเภอลองหลวง

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 9 (ถนนวงแหวนรอบนอก) เป็นทางหลวงสายประธานที่แบ่งเบาภาระการจราจรจากทางหลวงแผ่นดินที่ผ่านชุมชนเมือง โดยผ่านอำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอสสามโคก อำเภอลองหลวง อำเภอธัญบุรี และอำเภอลำลูกกา

2) ถนนสายหลัก (Arterial Road) ประกอบด้วย

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 (ถนนรังสิต-นครนายก) เป็นทางหลวงสายหลักที่เชื่อมโยงจังหวัดปทุมธานีกับจังหวัดทางภาคตะวันออก คือ จังหวัดนครนายก จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี และจังหวัดสระแก้ว โดยผ่านอำเภอลองหลวง และอำเภอธัญบุรี

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 306 (ถนนติวานนท์) เป็นทางหลวงสายหลักในแนวเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี กับจังหวัดนนทบุรี

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 307 (ถนนกรุงเทพ-ปทุมธานี) เป็นทางหลวงสายหลักแนวเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 345 กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 346

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 345 (ถนนปทุมธานี-นนทบุรี) เป็นทางหลวงสายหลักด้านทิศใต้ที่เชื่อมโยงอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี กับจังหวัดนนทบุรี นอกจากนี้ยังเป็นโครงข่ายทางหลวงในแนวรัศมีที่สำคัญของทางหลวงวงแหวนรอบนอกทำให้สามารถติดต่อกับภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคเหนือ

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 346 (ถนนปทุมธานี-บางเลน) เป็นทางหลวงสายหลักที่เชื่อมโยง จังหวัดปทุมธานีกับจังหวัดนครปฐมและจังหวัดสุพรรณบุรี โดยผ่านอำเภอเมืองปทุมธานี อำเภอธัญบุรี และอำเภอลาดหลุมแก้ว

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 347 (ถนนปทุมธานี-ศูนย์ศิลป์ป่าชี่พบางไทร) เป็นทางหลวงสายหลักทางด้านทิศเหนือที่เชื่อมโยงจังหวัดปทุมธานีกับจังหวัดอยุธยา โดยผ่านอำเภอเมืองปทุมธานีและอำเภอสสามโคก

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 352 (ถนนลำลูกกา-วังน้อย-สิงห์บุรี) เป็นทางหลวงสายหลักในแนวเหนือ-ใต้ เชื่อมโยงจากอำเภอลำลูกกา สู่อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดสิงห์บุรี

- ทางด่วนสายบางปะอิน-ปากเกร็ด เชื่อมโยงระหว่างจังหวัดปทุมธานีกับกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี ประหยัดเวลาในการสัญจรและการเข้าถึงในแต่ละจุดของจังหวัดทั้ง 3 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) ถนนสายรอง (Local Road) ประกอบด้วย

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3100 (ถนนวัดดาวดึงษ์-ปทุมธานี) เป็นเส้นทางที่สำคัญของอำเภอเมืองปทุมธานี

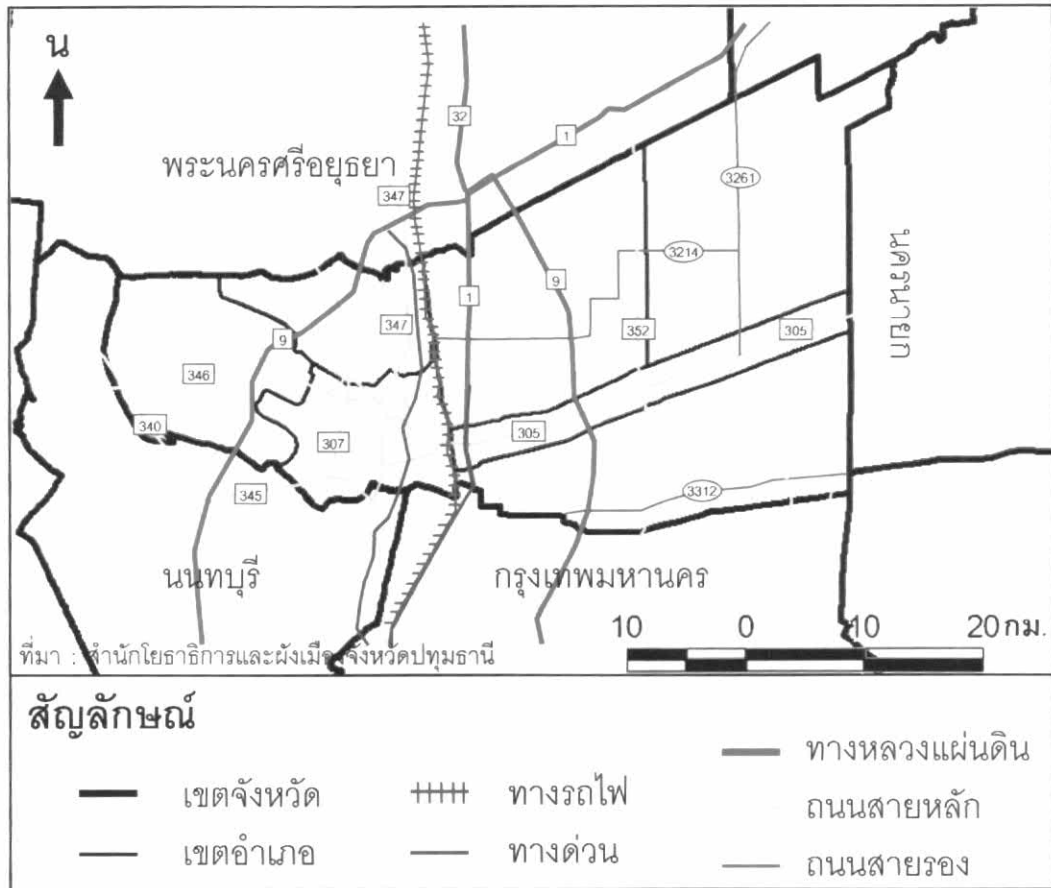
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3111 (ถนนสามโคก-เสนา) เชื่อมโยงระหว่างอำเภอสสามโคก จังหวัดปทุมธานี และอำเภอสเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นทางหลวงด้านทิศเหนือที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับจังหวัดใกล้เคียง

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3214 (ถนนคลองหลวง) เป็นเส้นทางที่สำคัญของอำเภอกองหลวง ที่เชื่อมโยงกับถนนพหลโยธินและเป็นทางหลวงในแนวรัศมีที่สำคัญของถนนวงแหวนรอบนอก ช่วยให้โครงข่ายทางหลวงมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3216 (ถนนนิมิตใหม่) เชื่อมต่อระหว่างอำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี กับกรุงเทพมหานคร

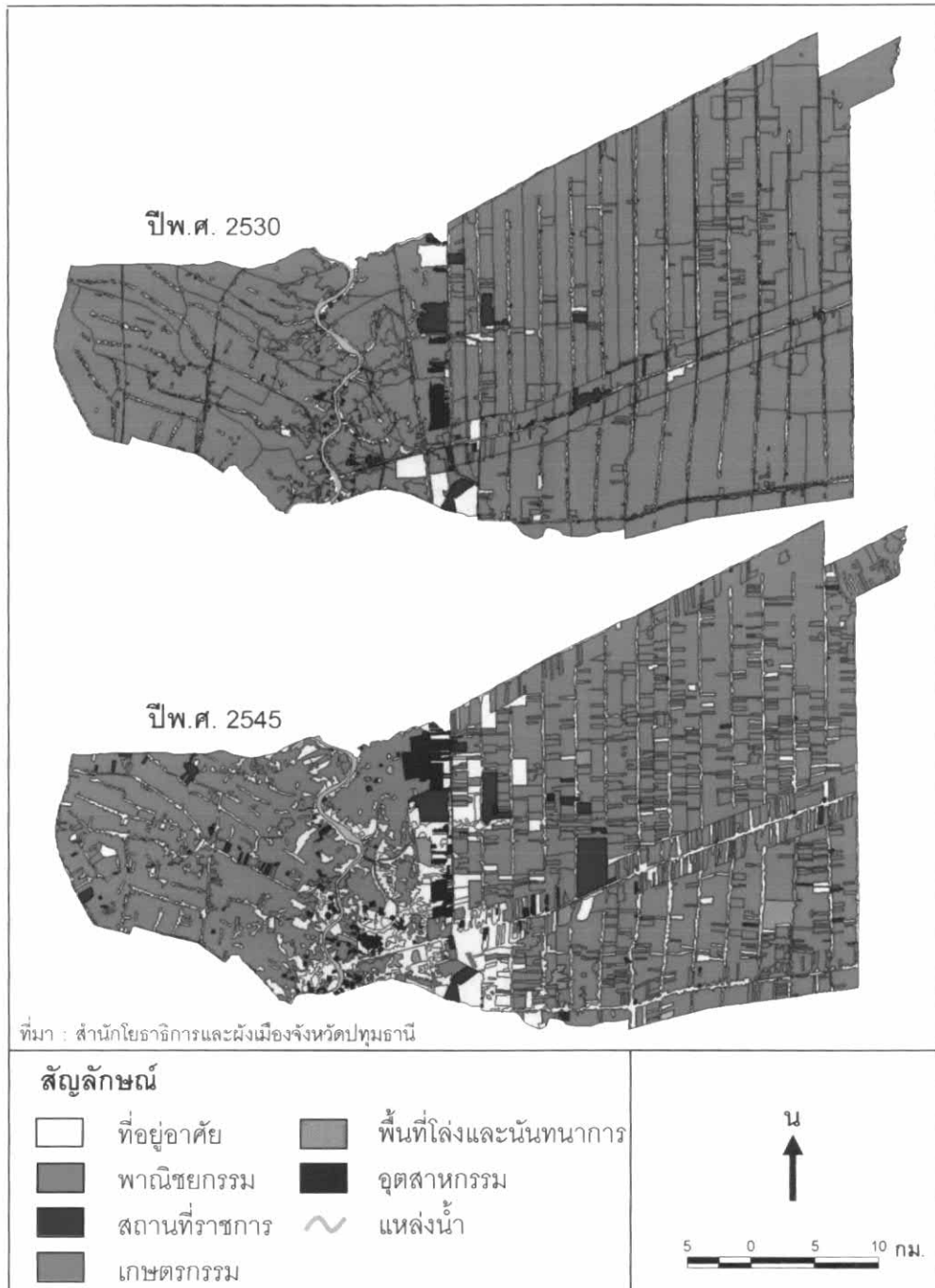
- ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3312 (ถนนลำลูกกา) เป็นเส้นทางที่สำคัญของอำเภอลำลูกกาที่สามารถเชื่อมต่อกับกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครนายก

แผนที่ 4.2 ระบบโครงข่ายถนนของจังหวัดปทุมธานี

4.1.3 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

แผนที่ 4.3 การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดปทุมธานี พ.ศ.2530และ2545

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดปทุมธานี พ.ศ.2532และ2545

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พ.ศ. 2532			พ.ศ. 2545		
	ตารางเมตร	ไร่	ร้อยละ	ตารางเมตร	ไร่	ร้อยละ
ที่อยู่อาศัย	233,067,958.77	145,667.47	15.37	262,740,079.66	164,212.55	17.22
พาณิชยกรรม	5,241,335.83	3,275.83	0.35	8,363,898.32	5,227.44	0.55
อุตสาหกรรม	24,135,102.85	15,084.44	1.59	29,861,107.32	18,663.19	1.96
สถานที่ราชการ	29,859,451.21	18,479.63	1.97	32,672,454.57	20,420.28	2.14
พื้นที่โล่งและนันทนาการ	29,567,411.03	18,479.63	1.95	16,312,362.02	10,195.23	1.07
เกษตรกรรม	1,186,533,607.33	741,583.50	78.26	1,162,631,934.55	726,644.96	76.22
แหล่งน้ำ	7,793,922.67	4,871.20	0.51	12,853,732.19	8,033.58	0.84
รวม	1,518,752,507.00	949,220.32	100	1,518,279,660.87	948,924.79	100

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมกระจายอยู่ตามถนนสายหลักบริเวณเขตเทศบาลต่างๆ ส่วนใหญ่จะเป็นตึกแถว 3-4 ชั้น และกระจุกตัวบริเวณจุดตัดของถนนสายหลัก โดยเฉพาะจุดตัดของทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) กับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305(รังสิต-นครนายก) และจะมีอาคารสรรพสินค้าขนาดใหญ่กระจายตัวอยู่บนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1(ถนนพหลโยธิน) เช่น พิวเจอร์ปาร์ครังสิต, เซียร์รังสิต, โลตัสรังสิต เป็นต้น ในพ.ศ.2545 การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม มีพื้นที่ 8,363,898.32 ตารางเมตร หรือร้อยละ 0.55 ของพื้นที่จังหวัดปทุมธานี

ในปี พ.ศ. 2547 การใช้ประโยชน์อาคารของจังหวัดปทุมธานีรวม 33,662,869 ตารางเมตร ซึ่งแบ่งเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลกับนอกเขตเทศบาล

4.1.4 การจัดลำดับชุมชน

รูปแบบการกระจายตัวของชุมชนในจังหวัดปทุมธานีมีลักษณะเป็นแบบหลายศูนย์กลาง (Multiple Nucleus) โดยที่ศูนย์กลางแต่ละแห่งอาจมีความสำคัญเฉพาะด้านซึ่งสามารถกระจายความเจริญไปสู่ส่วนต่างๆของเมือง ปัจจุบันการขยายตัวของชุมชนมีลักษณะกระจายไปเป็นแนวยาวตามสองข้างทางของถนนสายหลักและสายรอง และเกิดการรวมตัวเป็นศูนย์กลางตามเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชน

จากการวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาชุมชนเมืองในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบการคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการและบริการสาธารณะ จึงจัดลำดับศักยภาพของชุมชนเมือง²จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามบทบาทและหน้าที่ดังนี้

²จำแนกตามพื้นที่เทศบาล

1) ชุมชนเมืองศูนย์กลางของภาค (Regional Center)

เทศบาลเมืองรังสิตเป็นชุมชนเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนาด้านการค้าและการบริการหลักของภูมิภาคและของจังหวัด มีบทบาทและหน้าที่ในการให้บริการและเป็นศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดด้วย

2) ชุมชนเมืองศูนย์กลางจังหวัด (Provincial City)

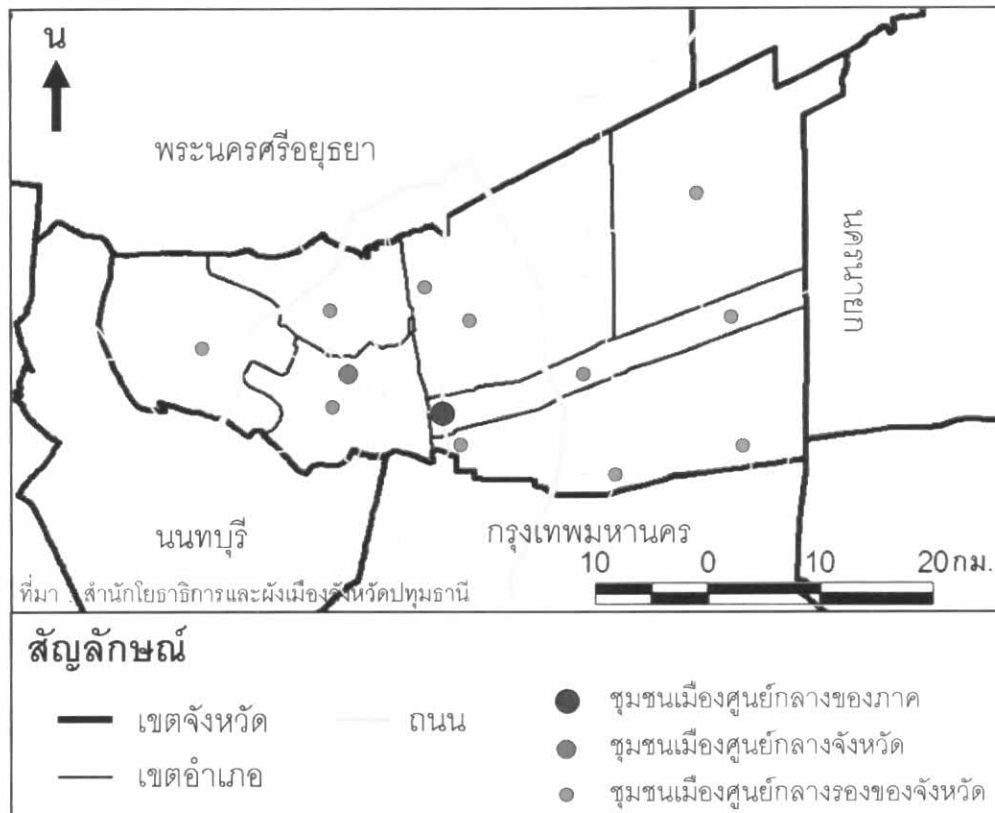
เทศบาลเมืองปทุมธานีเป็นชุมชนเมืองที่มีศักยภาพเป็นเมืองหลักของจังหวัดที่มีบทบาทและหน้าที่หลักด้านการบริการและปกครองระดับจังหวัด เป็นศูนย์กลางการค้าและบริการระดับจังหวัด และยังให้บริการแก่ชุมชนเมืองอื่นๆในจังหวัด รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของชุมชนเมืองบริวารที่อยู่โดยรอบ

3) ชุมชนเมืองศูนย์กลางรองของจังหวัด (Sub-Provincial City)

เป็นชุมชนเมืองที่มีศักยภาพในการพัฒนารองจากชุมชนเมืองศูนย์กลางจังหวัด มีบทบาทและหน้าที่ในการบริหารการปกครองในระดับอำเภอ และเป็นศูนย์กลางการพัฒนาของชุมชนชนบทที่เป็นชุมชนบริวาร ประกอบด้วย เทศบาลเมืองคูคต เทศบาลเมืองท่าโคลง เทศบาลตำบลธัญบุรี เทศบาลตำบลลำลูกกา เทศบาลตำบลลำไทร เทศบาลเมืองสนั่นรักษ์ เทศบาลตำบลคลองหลวง เทศบาลตำบลบางเตย เทศบาลตำบลระแหง เทศบาลตำบลบางหลวง และเทศบาลตำบลหนองเสือ

แผนที่ 4.4 ลำดับค้ำยกของชุมชนเมืองจังหวัดปทุมธานี

4.1.5 ย่านการค้าของจังหวัดปทุมธานี

1) ตลาดสดอำเภอเมืองปทุมธานี

ประกอบด้วย ตลาดเทศบาลเมืองปทุมธานีและตลาดศิริผลวัฒนา ตั้งอยู่ที่ตำบลบางปรอก อำเภอเมืองฯเป็นตลาดขายส่งและขายปลีกสินค้าอุปโภคบริโภคส่วนใหญ่ ซึ่งมีทั้งสินค้าที่ผลิตขึ้นเองในจังหวัดและสินค้าที่ผลิตขึ้นเองในจังหวัดและสินค้าที่นำเข้ามาจากจังหวัดอื่นๆ เช่น สินค้าจำพวกพืชผัก ผลไม้ สัตว์น้ำ อาหารทะเล เนื้อสัตว์ชำแหละ เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นต้น

2) ศูนย์การค้าและตลาดสดย่านรังสิต

ประกอบด้วยตลาด พัฒนาสิน(หวังหลี) ตลาดพรพัฒน์การโยธา และตลาดสุชาติ ตั้งอยู่ที่ตำบลประชาธิปัตย์ อำเภอธัญบุรี เป็นตลาดขายส่งและขายปลีกสินค้าทางการเกษตรประเภทพืชผัก ผลไม้ และสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน

3) ตลาดกลางขายส่งสินค้าสีมูมเมือง

ด้านเหนือ(รังสิต) ตั้งอยู่บริเวณริมถนนพหลโยธิน ตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา เป็นตลาดกลางขายส่งสินค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ ซึ่งได้รับการส่งเสริมจากกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ สินค้าที่จำหน่ายส่วนใหญ่เป็นสินค้าเกษตรกรรมประเภทพืชผักผลไม้สด ซึ่งมา

จากแหล่งผลิตทั่วประเทศทุกภูมิภาคของไทย นอกจากนี้ เจ้าของกิจการบางราย ยังมีกิจการห้องเย็น เพื่อเก็บผลไม้ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศอีกด้วย

4) ตลาดไท

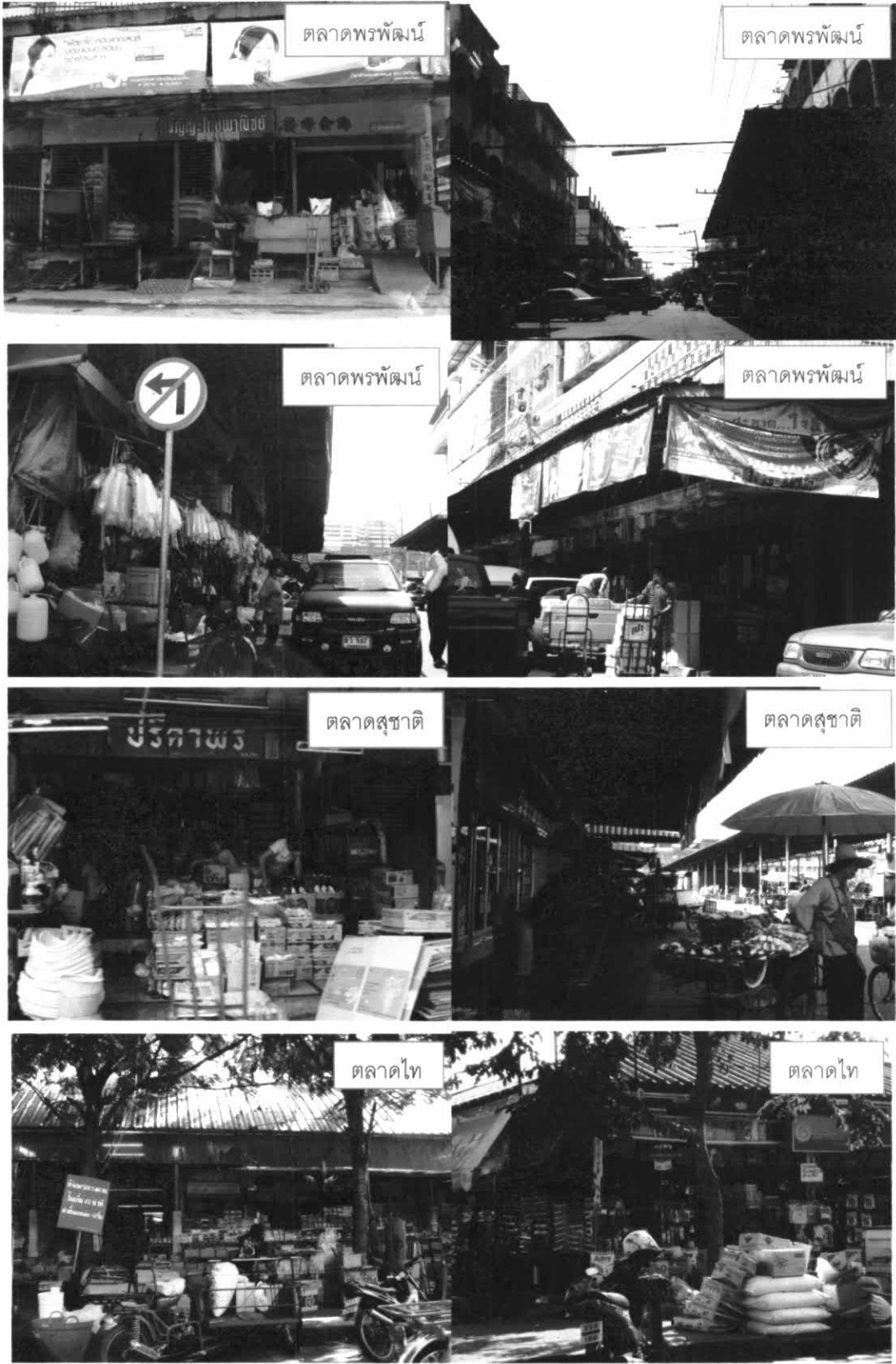
ตั้งอยู่บริเวณริมถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่งอำเภอคลองหลวง เป็นตลาดกลางขายส่งผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของไทยเช่นกัน และเป็นตลาดที่ได้รับการส่งเสริมจากกรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ มีสินค้าเกษตรจากทั่วประเทศส่งมาจำหน่ายตลอดทั้งปี

นอกจากนี้จังหวัดปทุมธานียังมีร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่มีขนาดใหญ่ เช่น เทสโก้ โลตัส แมคโคร เป็นต้น และห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ที่ทันสมัยเปิดดำเนินการอีกหลายแห่ง ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน ได้แก่ ฟิวเจอร์พาร์ครังสิต เซียร์รังสิต เป็นต้น³

---

³ ดูเพิ่มที่ภาคผนวก จ

ภาพ 4.1 ย่านการค้าของจังหวัดปทุมธานี

4.2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของเทศบาลเมืองรังสิต

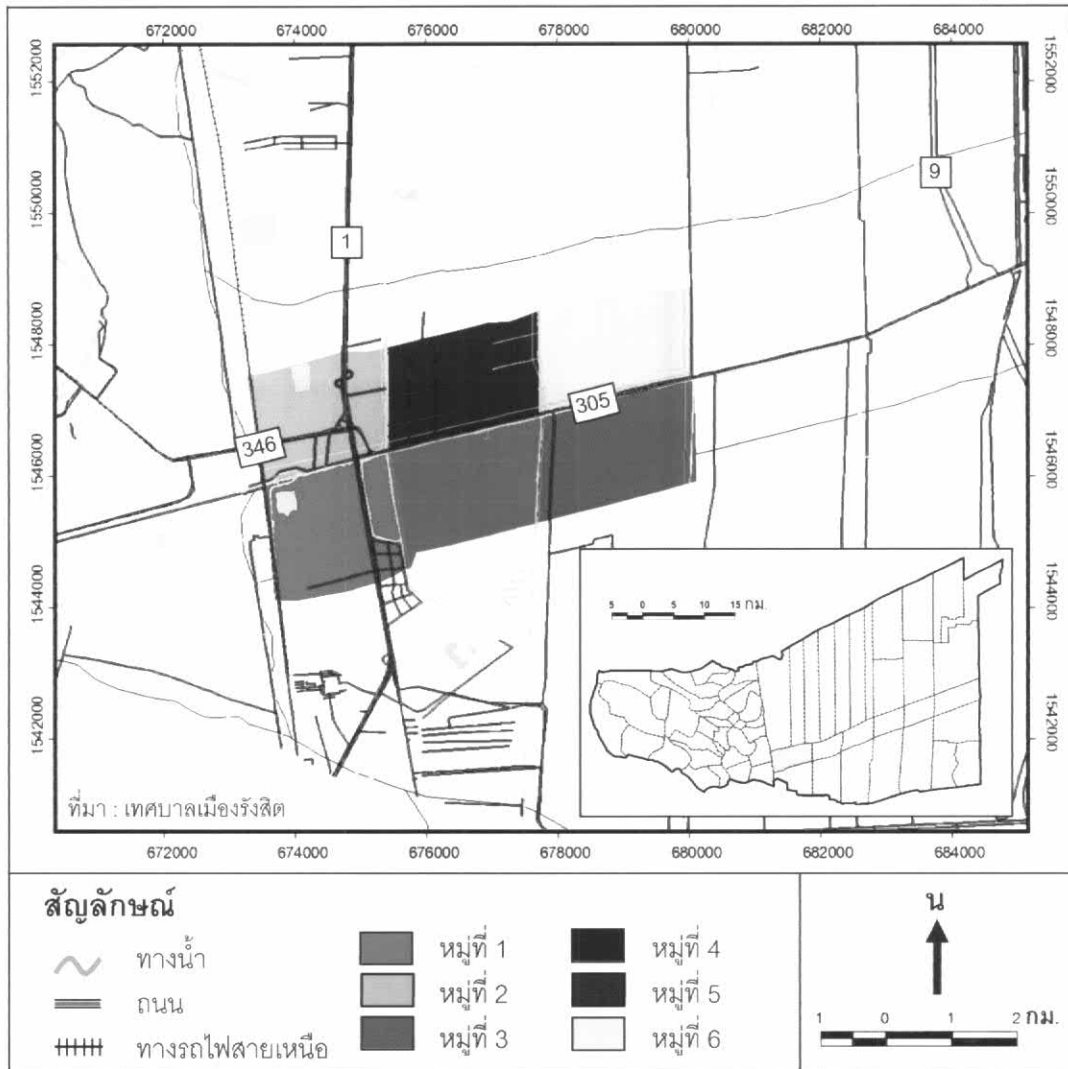
สุขาภิบาลประชาธิปไตย ได้ยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. 2537 ตามราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 111 ตอนที่ 94 ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 ต่อมาเทศบาลตำบลประชาธิปไตยได้จัดตั้งเป็น เทศบาลเมือง และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น รังสิต ซึ่งในปัจจุบันเทศบาลตำบลประชาธิปไตยจึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็นเทศบาลเมืองรังสิต การจัดตั้งและเปลี่ยนชื่อเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 120 ตอนที่ 36 ก ลงวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2546 เทศบาลเมืองรังสิตมีเขตการปกครองครอบคลุมพื้นที่ของตำบลประชาธิปไตยทั้งตำบล มีเนื้อที่ 20.80 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับเทศบาลตำบลคลองหลวง และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองสาม อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับเทศบาลเมืองคูคต และองค์การบริหารส่วนตำบลคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลบึงยี่โถ อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบลหลักหก และองค์การบริหารส่วนตำบลบางพูน อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี

ภาพ 4.2 สภาพทั่วไปของเทศบาลเมืองรังสิต

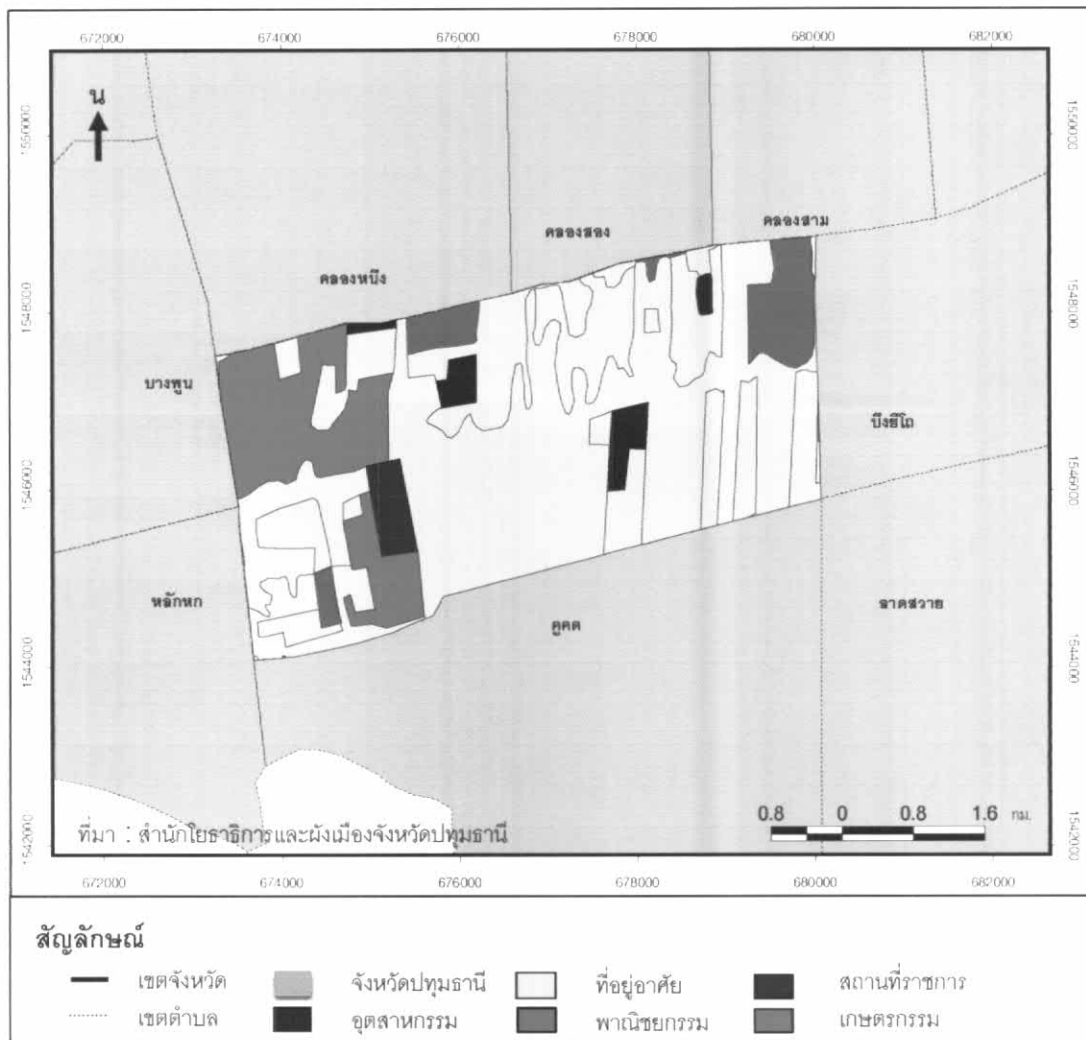

แผนที่ 4.5 ที่ตั้งของเทศบาลเมืองรังสิต

พื้นที่เทศบาลเป็นที่ราบลุ่มริมคลองมีน้ำท่วมถึงเหมาะแก่เพาะปลูก แต่เนื่องจากพื้นที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ศูนย์การค้าและแหล่งงาน พื้นที่เกษตรกรรมจึงเปลี่ยนมาเป็นพื้นที่อยู่อาศัย โดยการจัดสรรพื้นที่ตามแนวถนนสายหลักและสายรอง การพัฒนาเส้นทางคมนาคมโดยเฉพาะถนนสายรังสิต-นครนายก ทำให้การเข้าถึงแหล่งงาน ย่านการค้าและบริการต่างๆทำได้สะดวกขึ้น ประชากรจึงออกนอกพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพมากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพที่ผสมผสานระหว่างการเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการพาณิชย์ ปัจจุบันการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรม การพาณิชย์ และการบริการอยู่ในอัตราที่สูง ทำให้มีผู้สนใจในภาคการเกษตรอยู่ในอัตราที่น้อยลง โดยอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ คือ ทำการค้า และอาชีพเสริม คือ รับจ้างทั่วไป และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ลักษณะของพื้นที่ที่ทำกิจกรรมด้านการค้า เป็นอาคารพาณิชย์สร้างเป็นแนวยาวตามถนนหน้าชุมชน ประกอบด้วยร้านค้าประเภทต่างๆ ได้แก่ ร้านค้าปลีก ร้านค้าส่ง ร้านสะดวกซื้อที่เปิดบริการ 24 ชั่วโมง ร้านอาหารตามสั่ง ร้านก๋วยเตี๋ยว รวมถึงร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง เป็นต้น

แผนที่ 4.6 การใช้ประโยชน์ที่ดินเทศบาลเมืองรังสิต พ.ศ.2545

ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนต่างพื้นที่มาตั้งหลักแหล่ง เนื่องจากราคาที่ดินแต่เดิมมีราคาถูก โดยมีการจัดสรรที่ดินขาย เกิดอาคารประเภทหอพักและอพาร์ทเมนท์ บ้านเช่าภายในชุมชน ทำให้ผู้มีรายได้ปานกลางที่เคยอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร พื้นที่ใกล้เคียงหรือจังหวัดใกล้เคียงมาอาศัยอยู่ในพื้นที่ชานเมืองหรือพื้นที่ที่ใกล้แหล่งงาน และสถาบันการศึกษา

สถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลเมืองรังสิตมีจำนวน 23 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาล 4 แห่ง และโรงพยาบาล 5 แห่ง มีสาขาของสถาบันการเงินกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ของเทศบาลรวมทั้งหมด 27 แห่ง และมีโรงแรม 9 แห่ง รวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรมอีก 104 แห่ง

เทศบาลเมืองรังสิตประกอบด้วย 6 หมู่ โดยมีการจัดตั้งชุมชนย่อยรวม 64 ชุมชน⁴ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้มากขึ้น จากลักษณะทางกายภาพในปัจจุบัน

⁴ดูภาคผนวก ข

ความหนาแน่นและการประกอบอาชีพของประชากร รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำให้เทศบาลเมืองรังสิตมีลักษณะเป็นชุมชนเมือง

4.3 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่

องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่อยู่ในเขตอำเภอสามโคก ครอบคลุมพื้นที่ตำบลเชียงรากใหญ่ทั้งตำบล มีเนื้อที่ 10.53 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 7 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบ้านปทุม อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลบ้านกระแซง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบางพูด อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา (ฝั่งตรงข้ามเป็นตำบลกระแซง)

ตารางที่ 4.2 หมู่บ้านในองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
1	บ้านบางพูด
2	บ้านเชียงราก
3	บ้านต้นตะกั่ว
4	บ้านต้นโพธิ์
5	บ้านชาวเหนือ
6	ปากคลองบ้านพร้าว
7	บ้านท้องคู้

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่

แผนที่ 4.7 ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่

ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก มีคลองธรรมชาติไหลผ่านหลายสาย เนื่องจากมีลักษณะเป็นเกาะและเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมเป็นประจำทุกปี ทำให้การพัฒนาค่อนข้างจำกัดสภาพพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชสวน เช่น การปลูกผักทั้งบนบกและในน้ำ เช่น ผักคะน้า ผักบุ้ง ผักกระเฉด สายบัว เป็นต้น สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นชนบท การตั้งบ้านเรือนกระจายในพื้นที่สวนอยู่กันเป็นกลุ่ม 3-4 หลังคาเรือน มีบ้านเรือนตั้งตามแนวคลองและริมแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนในพื้นที่ถนนสายหลักและสายรองมีสภาพของที่อยู่อาศัยเริ่มเป็นเมืองมากขึ้น จะพบเห็นอาคารพาณิชย์ ที่อยู่อาศัยจะเป็นบ้านสมัยใหม่

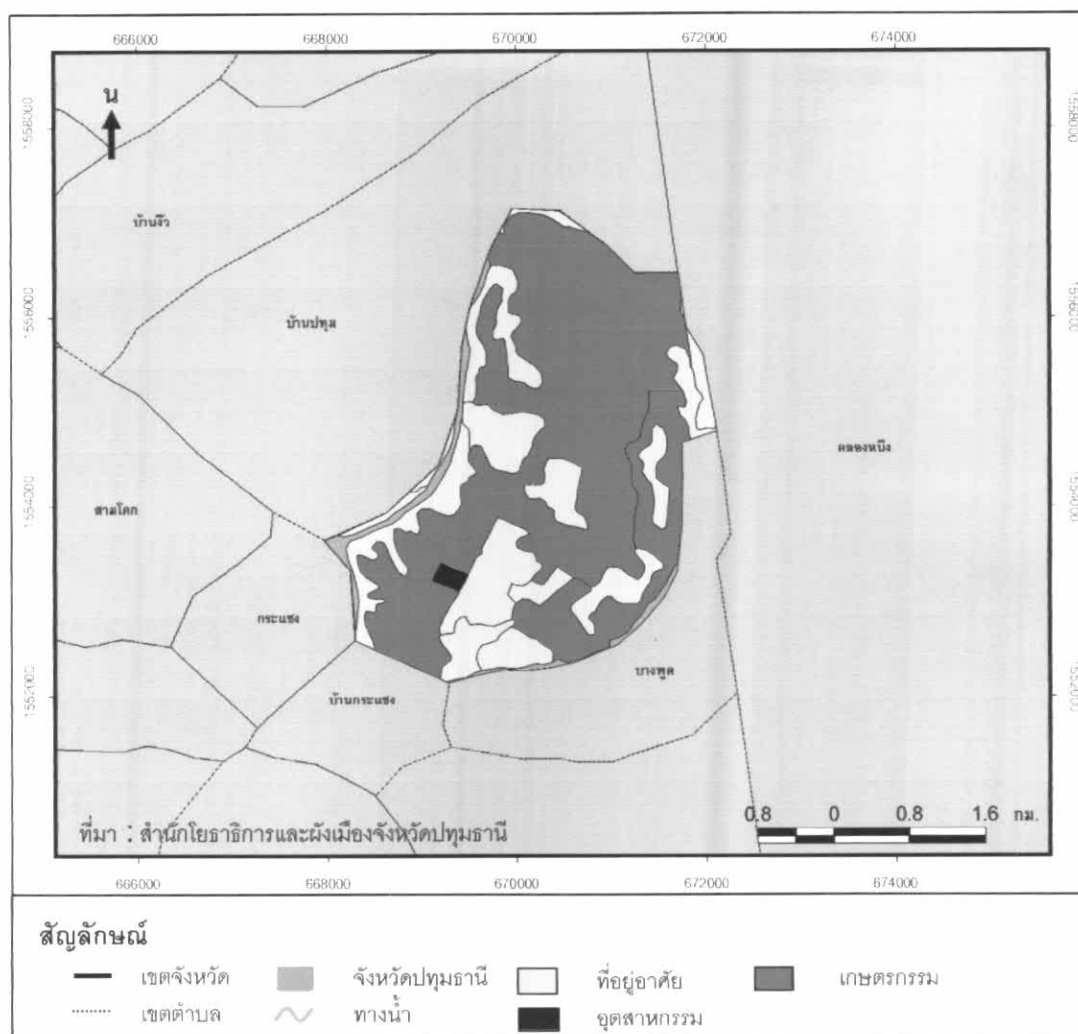
ประชากรในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลมีประชากรรวม 5,871 คน⁵ ชุมชนโดยรวมมีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรกรรม ชุมชนธุรกิจบริเวณถนนทางหลวงบางส่วนและรับจ้างทั่วไป มีวิถีการดำเนินชีวิตแบบชุมชนดั้งเดิม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม

⁵ ข้อมูลปี พ.ศ. 2551 กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ประเพณีท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ของชุมชนอย่างสมานฉันท์ พื้นที่เกษตรกรรมเดิมบางส่วนได้เปลี่ยนเป็นกรรมสิทธิ์ของนายทุน ได้รับการพัฒนาเป็นธุรกิจแบบครัวเรือนและโรงงานอุตสาหกรรม ยังมีพื้นที่ว่างเป็นจำนวนมากซึ่งสามารถนำไปพัฒนาใช้ประโยชน์ได้

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่มีโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 30 แห่ง มีร้านค้าทั่วไป 49 แห่ง บ้านเช่า 32 แห่ง ธุรกิจบริการ 11 แห่ง โรงเรียน 2 แห่ง

แผนที่ 4.8 การใช้ที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่ พ.ศ.2545

ลักษณะของชุมชนที่มีการผสมผสานด้านเกษตรกรรมและธุรกิจ จากการขยายตัวของพื้นที่อุตสาหกรรมทำให้ประชากรเปลี่ยนแปลงจากการประกอบอาชีพภาคเกษตรมาเป็นรับจ้าง และเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงส่งผลให้จำนวนประชากรโดยเฉพาะแรงงานเข้ามาอยู่ในพื้นที่มากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาที่เข้ามาพร้อมกับการขยายเส้นทางคมนาคม องค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่จึงมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

ภาพ 4.3 สภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลเชียงรากใหญ่

มีถนนทางหลวง 347 และทางด่วนพิเศษอุดรรัถยา(บางปะอิน-ปากเกร็ด) ของการทางพิเศษแห่งประเทศไทยตัดผ่านประกอบกับมีถนนภายในหมู่บ้านและถนนวัดเสด็จ-ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร(เลียบแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก) ทำให้การคมนาคมสะดวกในการเดินทางเข้าออกกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีระยะทางห่างจากกรุงเทพมหานครเพียง 45 กิโลเมตร บริเวณสองข้างถนนทางหลวงหมายเลข 347 และทางหลวง 3214 ซึ่งเป็นถนนที่แยกมาจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 เป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร การพัฒนาเข้าสู่พื้นที่

โดยเฉพาะเส้นทางถนนกลายเป็นเส้นทางคมนาคมหลักซึ่งประชาชนสามารถเดินทางเข้าออกพื้นที่ได้สะดวก ทำให้คนในพื้นที่เปลี่ยนอาชีพไปทำงานนอกพื้นที่โดยเฉพาะการทำงานโรงงาน

4.4 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลพืชอุดม

องค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในเขตอำเภอลำลูกกา ครอบคลุมพื้นที่ตำบลพืชอุดมทั้งตำบล มีเนื้อที่ 23.63 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้านจำนวน 9 หมู่บ้าน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

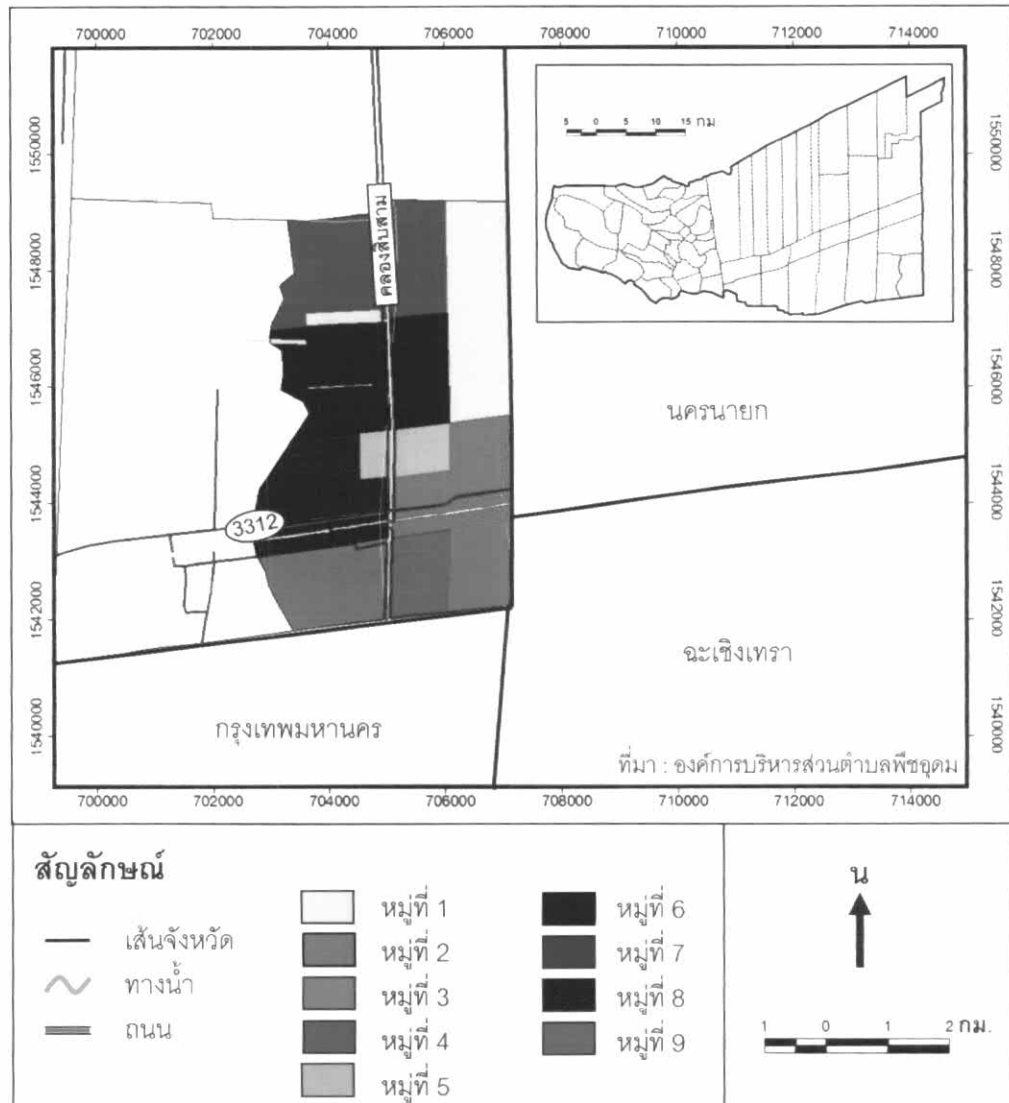
ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบึงคอไห
ทิศใต้	ติดต่อกับเขตหนองจอก จ.กรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลบึงน้ำเปรี้ยว จ.ฉะเชิงเทราและตำบลชุมพล จ.นครนายก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลลำไทร

ตารางที่ 4.3 หมู่บ้านในองค์การบริหารส่วนตำบลพืชอุดม

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน
1	ธนาวัฒน์
2	อุดมสุข
3	ศิริพัฒนา
4	อุดมพัฒนา
5	คลองสิบสาม
6	นิเทศน์สามัคคี
7	คลองสิบสาม
8	สมบูรณ์พัฒนา
9	พืชอุดม

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลพืชอุดม

แผนที่ 4.9 ที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลพิชอุดม

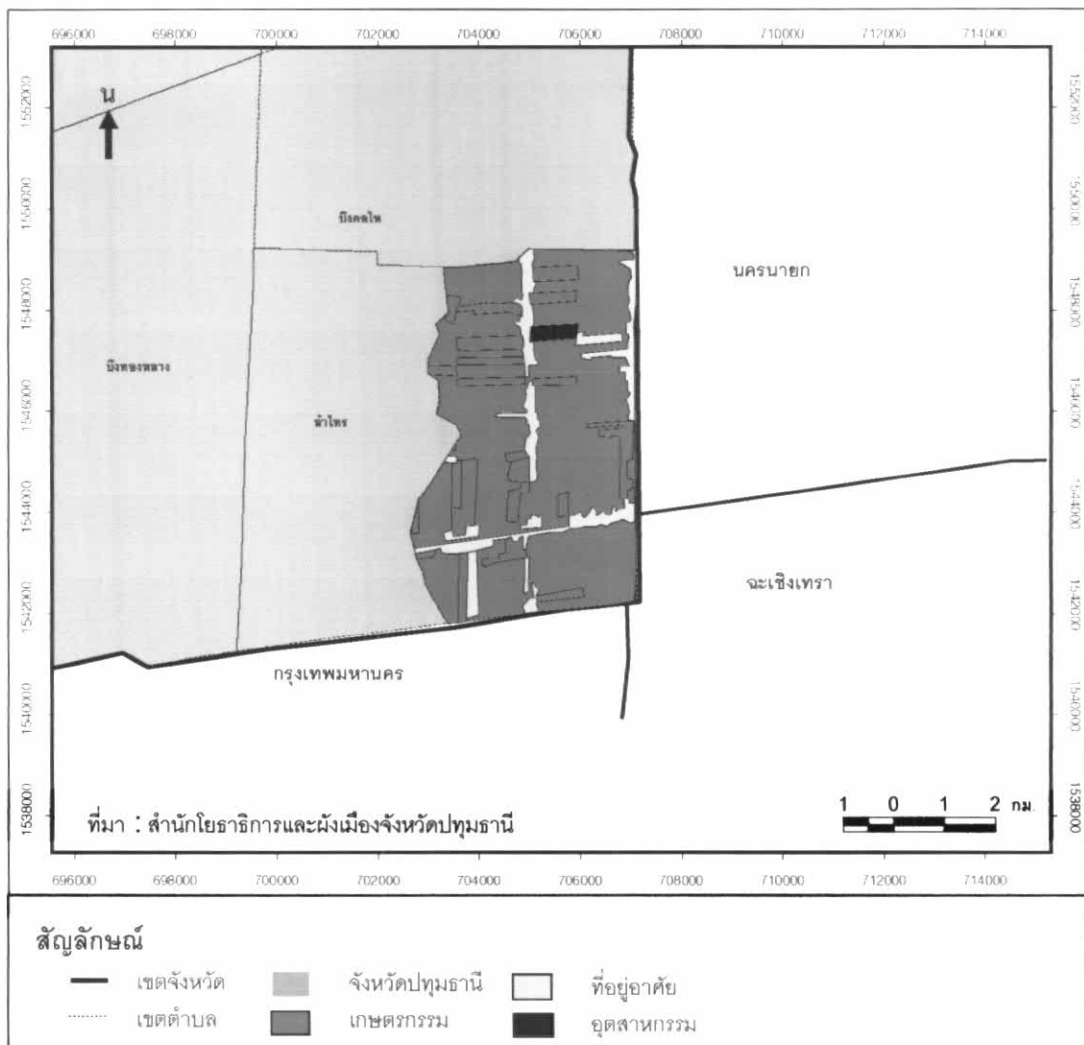

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทาน (คลองระบายน้ำที่ 13, คลองระบายน้ำที่ 14 และคลองหกวา) ไหลผ่าน จำนวน 3 สาย ทำให้เหมาะแก่การเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนาและทำไร่ การใช้ประโยชน์ที่ดินร้อยละ 90 เพื่อการทำนา เป็นลักษณะของนาเช่า สภาพของพื้นที่ยังคงมีสภาพของความเป็นชุมชนชนบท พื้นที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเมื่อมีการตัดถนนสายหลักและสถานีรถไฟเข้ามาในพื้นที่ ในช่วง พ.ศ. 2536 ที่เศรษฐกิจดีมีนักลงทุนเข้ามาซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรและทำหมู่บ้านจัดสรร ประชากรในพื้นที่จึงขายที่นาของตนเอง ทำให้กรรมสิทธิ์ที่ดินเปลี่ยนไป นักลงทุนได้สร้างหมู่บ้านและจัดสรรที่ดินบางส่วน แต่สภาพปัจจุบันพบว่า พื้นที่ดังกล่าวไม่มีผู้มาเช่าซื้อกลายเป็นที่รกร้างว่างเปล่า หรือเป็นหมู่บ้านที่มีผู้อยู่อาศัยน้อยมาก บางส่วนก็สร้างไม่เสร็จ ทำให้สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเดิมที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา การตั้งบ้านเรือนจะอยู่กระจายในพื้นที่ ไร่นา และอยู่กันเป็นกลุ่ม 3-4 หลังคาเรือน และมีบ้านที่ตั้งเรียงราย

ตามถนนขนานแนวคลอง มองจากแนวถนนเข้าไปในพื้นที่จะเห็นการกระจายตัวของบ้านเรือนอย่างชัดเจน กิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่จะเป็นร้านค้าเล็กๆในชุมชน ร้านขายของชำ ร้านขายอาหารตามสั่ง

ทางหลวงหมายเลข 3312 ซึ่งเป็นถนนที่แยกมาจากทางหลวงหมายเลข 1 อยู่ห่างจากทางหลวงหมายเลข 1 ประมาณ 35 กิโลเมตร ตัดผ่านพื้นที่ในแนวตะวันออก ตะวันตกทำให้คนในพื้นที่สามารถเดินทางเข้าสู่กรุงเทพมหานครได้ง่ายและสามารถเดินทางไปที่ใกล้เคียงสะดวก เช่น จังหวัดนครนายก จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นต้น

แผนที่ 4.10 การใช้ประโยชน์ที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลพิชอุดม พ.ศ.2545

ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เลี้ยงไก่ มีส่วนน้อยที่ประกอบอาชีพค้าขาย และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมหรือสถานประกอบการของเอกชน ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลพิชอุดมมีโรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง ร้านค้าทั่วไปจำนวน 64 แห่ง ปั้มน้ำมัน 1 แห่ง โรงเรียน 3 แห่ง โรงเรียน 5 แห่ง หมู่บ้านจัดสรร 1 แห่ง

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับขนาดของพื้นที่แล้ว พื้นที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลพืชอุดมยังคงเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และการทำเกษตรกรรมก็เป็นอาชีพของประชากรส่วนใหญ่ ประกอบด้วยลักษณะทางกายภาพที่ปรากฏ รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไม่เด่นชัดในพื้นที่ ทำให้พื้นที่ดังกล่าวยังคงเป็นลักษณะของชุมชนชนบท

ภาพ 4.4 สภาพทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลพืชอุดม

